

VABA ja TASUTA?

(vabavara ja vaba andmevara)

Mati Tee

GISi huviline

Setomaa, 16. august 2013

See magus sõna „vabadus“

- **vabadus**
- **priius**
- **voli**
- **... või hoopis – täitsa tasuta?**

Mida see tähendab?

- „*Free beer*“ vs „*free speech*“
- **Tasuta:**
  - õlu?
  - lõunasöök?
  - ... või hoopis – juust?
- **Vabadus valida**
- ... priilt elada ...
- ... või voli teha?

VABADUS... REHKENDADA

- **Vabadus arvutada ca' ~1970**
  - 1960+: idee on „õhus“
  - Hewlett-Packard 911A “personal computer”, 1968
  - Honeywell H316 "Kitchen Computer“, 1969
  - Intel 4004 kivi jooksis “suuremate vigadeta”, 1971
  - Intel 8008, esimene 8-bitine kommertsikivi, 1972
  - Xerox Alto, 1972
  - Altair 8800, 1974 – „439 USD täiskomplektis kätte“

VABADUS... PROGRAMMEERIDA

- **BASIC, 1975 (Bill Gates)**
- **Tekstiredaktor Gypsy, Xerox PARC, 1975**
  - **Esimene WYSIWIG (*what you see is what you get*)**

VABADUS... LIIGUTADA FAILE

- **IBM PC, 1980 – müügis 1981**
- **MS-DOS, 1980 – müügis 1981**
- **GNU sünd, 1983-84**
- **MS-WINDOWS ver. 1.0, 1985**
- **MS-WINDOWS ver. 3.0, 1990**
- **LINUX, 1990+**

VABADUS... SURFATA

- **ARPANET, 1969**
  - RAHVUSVAHELINE, 1973
  - ESIMENE DOMEEN, 1985
  - 1986 aastal 5000 juurdepääsu Internetile
- **WWW 1990, Tim Berners-Lee**
  - Üle 100 miljoni juurdepääsu

VABADUS... OTSIDA

- **Otsingumootorid, 1990 +**
- **Google, 1998**
  - Üle 100 miljoni juurdepääsu

VABADUS... LEVITADA

- **Blogid: ~2000**
- **Suhtlusvõrgustikud: 2000+**
- **Facebook: 2004**
- **Orkut: 2004**

VABADUS... KAARDISTADA

- **OpenStreetMap: 2004**
- **Google Maps: 2005**
- **Neogeograafide hinnangul 99,99... % ruumiandmeid luuakse amatöörade poolt**

VABA või PRII

- **KESKKOND (INFRA, KOGUKOND...)**
- **VAHENDID (TARKVARA, KOOD...)**
- **ANDMED**
- **REEGLID** kuidas toimida ...

Ja see kõik:

- **VOLlIt kasutada**
- **ÜLAL PIDADA – *kelle poolt ja miks?***

KUI KALLIS ON TASUTA?

- **2008. aastal hinnati LINUXi tuuma omahinnaks u 1 miljard EUR**
- **LINUXi loomine: 73. tuhat inimaastat**

ERINEVAD ÄRIMUDELID

- **Litsentsid: 5-10% teabesüsteemi hinnast =>**
- **Tarkvara ja andmed peavad olema priid ...**
- **... või...**
- **ikkagi raha eest ?**

MIDA RAHA EEST SAAB?

- **kohustumuse:**
  - tagada
  - toetada
  - parandada ...
- **keelu:**
  - ise näppida
  - täiendada
  - levitada ...

VABALT ja VOLIIt

- **vastutuse:**
  - toimimise eest
  - sisu õigsuse eest
- **surve anda oma panus keskkonna ülalpidamiseks**
- **teiste õiguse saada ligi sinu töövaevale?**

SEISUKOHAD

- **KUI teil:**
  - on palju oskusi, ambitsioone
  - pole tähtaegu ja loetud raha
  - **SIIS** vähemalt tasuta ja vabalt, veel parem priilt;
- **KUI teil:**
  - on tähtajad
  - loetud raha
  - vastutus
  - **SIIS** litsentseeritud kraam.

Open Database License

- **01.04.2012**
- **võib:**
  - jagada: kopeerida, levitada ja kasutada
  - luua: kasutades alusena seda andmestikku
  - kohandada: muuta, teisendada ja ringi ehitada.

TÄNAN!

MATI TEE

mati.tee@regio.ee

tel 7 387 326

mob 55 686 312

